

Zakhar Tibor

Gondolatok a megújuló alapképzésről*

„...jó szóval oktasd, játszani is
engedd szép, komoly fiadat!”
(József Attila: *Levegőt!*)

A büntetés-végrehajtási szervezet jelenlegi, a korábitól gyökeresen eltérő alap- és középfokú képzési rendszerének, valamint az iskolában, a Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási Központjában folyó szakmai munkának a bemutatását célszerű egy kis történeti visszatekintéssel kezdeni. Ezért ebben az írásban igyekszem a személyi állomány oktatása elmúlt tizenöt évének, az 1996-tól a mai napig terjedő szeptét felölelni.

A Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási Központja 1996-ban a váci Tiszt-helyettes-képző Iskola jogutódaként vette át a közalkalmazottak, a tiszthelyettes, illetve a zászlós rendfokozatban lévő személyi állomány képzését. Alapító okiratunk szerint feladatunk a hallgatók szakmai oktatása, szakképzése, továbbképzése, szakmai vizsgáztatása. Ezen kívül az iskola szervezi a büntetés-végrehajtás éves sportrendezvényeit, illetve koordinálja az ilyen jellegű megkereséseket a társ fegyveres rendvédelmi szervektől.

Amikor az Újhegyi úton megkezdődött a személyi állomány képzése, a hallgatóinkat egy bevezető 3 hetes tanfolyamra iskoláztuk be (ekkoriban a kollégák még a kötelező sorkatonai szolgálatot követően kerültek a szervezethez). A három hétből négy napot tett ki a lövészeti előkészítés és a lögyakorlat végrehajtása, valamint voltak – és természetesen a mai napig is vannak – különböző, nem közvetlenül a feladat ellátásához kapcsolódó előadások.

Könnyen kiszámolhatjuk, hogy ebben a rendszerben kilenc nap elméleti oktatás után kerültek ki hallgatóink az intézetbe, és lettek szolgálatba állítva.

Erre a három hét bevezető képzésre épült rá az alapképzés 5x1 hetes levelező módszerrel.

Az oktatás 2006-ig, azaz mintegy tíz évig ebben a formában történt. Ekkoriban erősödött fel a képzés korszerűsítésének igénye, amelyet az oktatási központ akkori igazgatója, dr. Lipták László „A személyi állomány szakmai képzése és a képzési rendszer korszerűsítésének irányai” című, a Börtönügyi Szemle 2004. évi 3. számában megjelent cikkében már körvonalazott. Első lépcsőben sikerült – elsősorban a sorkatonai szolgálat megszűnésével indokolva – a bevezető három hetet négy hétre növelni. Ezzel párhuzamosan azonban egy új feladatot is kapott az iskola, hiszen a tanmenetbe sokkal nagyobb hangsúllyal kellett beilleszteni az alaki foglalkozásokat és a szolgálati ismereteket, így azt a plusz egy hetet gyakorlatilag a két tananyag elsajátíttatása ki is töltötte.

* A Magyar Börtönügyi Társaság és a büntetés-végrehajtási szervezet által rendezett, a Kriminál-expo 2010 szakkiallítás és konferencia keretében 2010. november 23-án megtartott szakmai tanácskozáson elhangzott előadás szerkesztett változata.

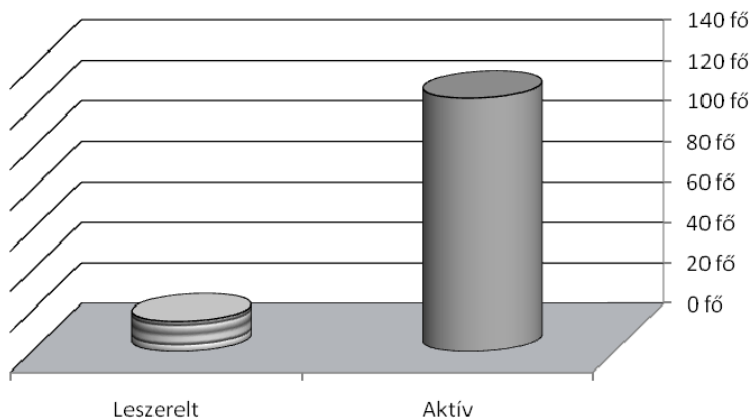
Mára egyébként eljutottunk oda, hogy egy 30 fős osztályban már csak jó esetben egy-két fő van, aki korábban volt sorkatona. Ez annyiban nehezíti az iskola, illetve a hallgatóink helyzetét, hogy míg korábban a katonaviselt embernek volt fogalma a fegyveres testületnél uralkodó hierarchiáról, az alakiasságról, az egyenruhát viselő személy kötelességeiről, és ezeknek az ismereteknek a birtokában tudott döntenek, hogy jelentkezik-e „smasszernak”, vagy sem, addig a mai fiatalok csak az iskolában szembesülnek ezzel a légkörrel. Sajnos jó néhányan rá is döbbennek, hogy nem nekik való ez a hivatás. Ezzel önmagában nincs is baj, hiszen senki nem születik fegyőrnek. A gond csak az, hogy a felismerésig eltelik három és fél hónap, és az illetők ekkor nyújtják be felmondásukat. Talán visszatartó erőnek minősülhet ezen a téren a Hszt. módosítása (lásd a 2009. évi CXLI. tv. 63. §-át), miszerint ha az egyéves próbaidőn belül történik a leszerelés, akkor a felmerülő költségeket a távozó kollégával vissza kell fizettetni.

Visszakanyarodva az alapképzéshez: természetesen a három, illetve később a négy hét sem jelentette azt, hogy ezzel minden tudást megszerzett a hallgató, csak annyit, hogy szolgálatba volt állítható. Ahogy fentebb már említettem, ezt a bevezető képzést követte az 5x1 hetes alapfokú oktatás. Az összevonások közötti időszakokban a tanulók saját intézetükben látták el szolgálati feladataikat, ami arra ugyan jó volt, hogy gyakorlatot szerezzenek, hiszen ténylegesen szolgálatba voltak állítva, azonban az elméleti tárgyak tanulására a tapasztalatok alapján nem sok idő maradt.

A képzési rendszer hiányosságai már akkor érezhetőek voltak, többek között azért is került beindításra 1998-ban az OKJ-s képzés biztonsági felügyelő és biztonsági főfelügyelő szakon. A szakképzés működésének öt éve alatt 140 fő hallgatónk végzett ebben a képzési formában. A rendszer 2009-es újraindítása előtt munkatársaimmal végeztünk egy utánkötéses bevalási felmérést az ezeken a szakokon végzett kollégák körében.

OKJ-s képzés 1998 és 2003 között

Biztonsági felügyelő és biztonsági főfelügyelő szakon végzett 140 fő
2009 októberig leszerelt 15 fő

Azt tapasztaltuk, ahogy a diagramon is látszik, hogy a biztonsági felügyelő és biztonsági főfelügyelő szakon végzett tanulóink 89%-a 2009-ben még aktív állományban volt.

Ha az utóbbi évek magas fluktuációs mutatóit nézzük, akkor igen jónak tűnik ez az eredmény. A továbbtanulás terén is közel 20%-os a tanulmányaikat folytatók aránya, tizennyolcan tanultak tovább a Rendőrtiszti Főiskolán és nyolcan egyéb állami felsőoktatási intézményben.

Ennyi történeti visszatekintés után a következőkben az alapképzés jelenét, tartalmi elemeit és egyéb jellemzőit szeretném ismertetni.

A negyedik hét 2006-os bevezetését követően két éven belül már látszott, hogy az alapképzés egy héttel megnövelt ideje is kevés, ezért 2008 elején elkezdtük kimunkálni annak a lehetőségét, hogy a következő lépcsőben 14 hétre emeljük az oktatás idejét. A tervezéskor gyakorlatilag összevontuk a bevezető és az alapképzésünket, és a képzés idejét megtoldottuk további öt héttel. Megjegyzendő, hogy volt már valamilyen tapasztalatunk a 14 hetes képzést illetően, hiszen 2006-ban, a tiszalöki és a szombathelyi intézetek betelepítését megelőzően az ot-tani állományt már ilyen időtartamban oktattuk.

A 14 hetes képzés főbb célkitűzéseit, illetve jellemzőit a következőkben határoztuk meg:

- A katonai alapismeretek oktatását is magában foglaló alapképzés eredményeként a korábbinál jobban kiképzett, a szolgálati feladatokat színvonalasabban ellátó büntetés-végrehajtási dolgozók kerüljenek ki az iskolából.
- Több új tantárgy (informatikai ismeretek, gazdálkodási ismeretek, szolgálati viselkedés lélektana, alaki ismeretek, rendvédelmi közelharc stb.) oktatására nyíljon lehetőség.
- A bevezető és az alapfokú képzés összevontan kerüljön megszervezésre.
- A képzési rendszer 3 hetes szakmai gyakorlatot is magában foglal, amely hatékony gyakorlati képzést jelent.
- A képzés nappali tagozatos jellege folyamatos tanulásra készíti a hallgatót.
- A hosszabb időtartamú elméleti képzés több gyakorlati elemmel bővült (a hallgatók terepfoglalkozásokon vesznek részt a Fővárosi Bv. Intézetben, valamint a Budapesti Fegyház és Börtönben).
- A kikerülő hallgató a korábbinál magasabb szintű elméleti ismerettel és alapvető szakmai gyakorlattal rendelkezék, amely növeli a határozottabb, magabiztosabb és önálló szolgálat-ellátására való alkalmasságát.

Az előkészítő munkálatokat követően 2008 szeptemberében indítottuk el az új oktatási formát, és ahogy az új felszerelőknek is egy év próbaidőt adunk, így a képzést is egy év próbaidővel indítottuk útjára. Azóta – a próbaévet követően – már véglegesítettük a 14 hetes formát, sőt azt egy úgynevezett nulladik héttel meg is hosszabbítottuk. Ezt a hetet a felszerelést követően a saját intézetükben töltik a jelentkezők, hogy az iskola előtt egy kis „börtönszagot” is érezzenek.

A korábbi oktatáshoz képest sikerült az óraszámokat minden tantárgyból megemelni, külön tanár alkalmazásával alaki foglalkozást tudtunk beépíteni a tanmenetbe.

Az összóraszámot tekintve: 250 óra helyett 478 órában oktatjuk a hallgatókat. Igaz, hogy ebből 120 óra gyakorlat, de még így is marad 358 óra, azaz 108 elméleti órával emeltük meg a képzés óraszámát, növelve ezzel az oktatás nagyobb hatékonyságának esélyét is. Az indulás óta 987 főt iskoláztunk be.

Az elején az intézetek részéről észlelhető volt egy kis kétely amiatt, hogy 14 hétre el lehet-e engedni a kollégát, illetve, hogy mi lesz azokkal a beosztásokkal, amiket amúgy is csak nagy nehézségek árán tudtak betölteni. Ezért, az ilyen esetek orvoslására szerepel a rendszerben egy „menekülő út”: a büntetés-végrehajtási szakmai oktatás és vizsgáztatás rendszeréről szóló 1-1/33/2009. (VII. 1.) OP intézkedés lehetőséget ad bizonyos esetekben arra, hogy a kolléga a saját intézetében felkészülve csak konzultációra, illetve a vizsgára jöjjön el az Oktatási Központba. A rendszer működésének két éve alatt ezidáig 68 kolléga vizsgázott ilyen formában, ami évenkénti bontásban intézetenként 1-1 főt jelent. Számunkra ez az alacsony szám azt mutatja, hogy működőképes így is a rendszer, nem okoz komoly problémát az intézeteknek a hallgatók beiskolázása.

Az induláskor egy képzeletbeli mérleg serpenyőjébe tettük az új rendszer melletti és elleni érveket. A negatív tényezők legfontosabbikja az új rendszer költségvetési oldala volt. Az biztos, hogy valamilyen mértékben költségesebb ez a forma, hiszen, ha a gyakorlat idejének heteit nem is számoljuk, akkor is két heti szállódíjjal, rezsivel többet fizetünk a tanulóink után, mint korábban. Természetesen emellett a 14 hét alatt a kollégák teljes fizetést kapnak. Ám, ha most, a kétéves működés után tesszük mérlegre a költségeket és a hasznot, amit ez a rendszer nyújtani tud, akkor azt gondolom, hogy a mérleg nyelve egyértelműen az új képzésünk irányába billen.

Ahhoz, hogy az alapképzés korszerűsítése után még egyet tudjunk előrelépni 2009 októberében újraindítottuk az OKJ-s képzésünket. Az első vizsgaidőszak óta csak fél év telt el, ezért a képzés bevalásával kapcsolatban messzemenő következtetéseket még nem tudunk levonni.

Ugyanakkor a képzés során jelentkező kedvező tapasztalatok alapján tavaly ősszel is indítottunk egy osztályt büntetés-végrehajtási felügyelő I. szakon. A felügyelők képzése két modulban 14 féle előadáson összesen 1 130 óraszámban történik. A hallgatók három alkalommal 4-4 hét gyakorlaton is részt vesznek, és fontos, hogy ebből egy hónapot nem a saját intézetükben töltenek el, amely által is tovább bővülnek tapasztalataik a gyakorlati munkavégzés során. Első moduljuk, a 0725-06-os rendészeti ismeretek, a rendőri modullal teljes mértékben meg-egyezik. Kétszer tesznek modulzáró vizsgát, az év végén pedig egy szakmai vizsgát, ami bizottság előtt történik.

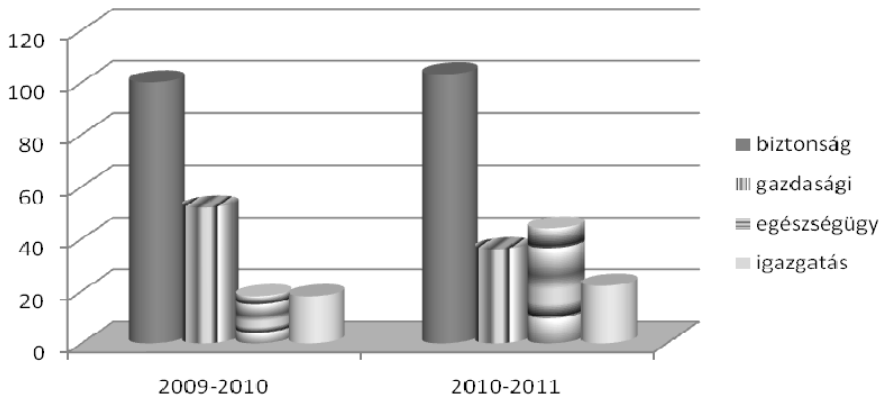
Komoly munkát jelentett számunkra ennek az új kihívásnak megfelelni, de bízom abban, hogy eleget tudtunk és tudunk tenni ennek a feladatnak is, valamint, hogy fáradozásainkat a későbbiekben az ezen a szakon végzett hallgatók szakmai felkészültsége is igazolni fogja.

Az alapozó és az OKJ-s képzés mellett az iskola másik fontos feladata a büntetés-végrehajtási szervezet dolgozóinak középfokú képzése. Ez – az előzőekkel ellentétben – egy specialista-képzés jellegű oktatási tevékenység, vagyis meghatározott szakterületre, beosztásra készítjük fel a hallgatókat. Az oktatás hatékonyságát nagymértékben befolyásolja, hogy a képzésben résztvevők már eltöl-

töttek egy bizonyos időt a szervezetnél, parancsnokaik alkalmasnak tartják őket komolyabb feladatokra, valamint rendelkeznek a szükséges elméleti és gyakorlati előképzettséggel. Az oktatásnak ez a formája biztonsági, egészségügyi, igazgatási és gazdálkodási szakon történik.

Középfokú képzés

hallgatók megoszlása szakonként

A középfokú képzés formáját tekintve levelező képzés, hatékonysága éppen ezért nagymértékben függ a résztvevők motiváltságától, hosszabb távú céljaitól.

Iskolánk részt vesz a felsőfokú szaktanfolyami képzésben is, itt azonban az RTF tanárainak közreműködése mellett a mi feladatunk inkább technikai és adminisztratív jellegű.

Van még egy állománycsoport, az alap- és középfokú állami iskolai végzettséghez kötött álláshelyeket betöltő közalkalmazottaké, amelyről szót kell ejtenünk. Az ő képzésük a jelenlegi szabályozásnak megfelelően az intézetekben történik, felkészülésükhöz azonban az Oktatási Központ biztosítja a tananyagot. A képzés ismeretanyagát tanáraink 2010 végén átdolgozták, kiküldtük azt minden intézet részére, így a közalkalmazott kollégák a frissített tananyagból tudnak felkészülni.

Összegezve elmondhatjuk, hogy az utóbbi néhány évben sok munkával sokat tudtunk előrehaladni a képzés korszerűsítése terén, megfelelően ezzel a „Felelősen, felkészülten” program 7.3.2 pontjában, a képzés, továbbképzés rendszerének korszerűsítése kapcsán meghatározott feladatoknak. Eredményeink ellenére sem lehetünk azonban teljes mértékben megnyugodva, nem dőlhetünk hátra, mondván, hogy mi már mindent megtettünk, és a többi csak a tanulóinkon múlik. Az Oktatási Központ dolgozóival azt valljuk, hogy az élethosszig tartó tanulásnak a XXI. században kiemelt szerepe van, és amúgy sem létezik olyan képzés, amelynek a végén azt lehetne mondani, hogy a hallgató már mindent tud.

Bárhogy is alakul a rendvédelmi szervek tervezett egységes képzési rendszerének kialakítása, szeretnénk a büntetés-végrehajtás személyi állománya képzésében kimunkált értékeinket a jövőben is megtartani.